

การดำเนินคดีครอบครัวในศาลเยาวชนและครอบครัว

คดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใดๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายความว่า คดีที่เกี่ยวกับการสมรสรวมทั้งสิทธิและหน้าที่หรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บิดา มารดา และบุตรไม่ว่าทางใดๆ ซึ่งพิพาทตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งคดีที่เกี่ยวกับฐานะและความสามารถของบุคคลอันเกี่ยวกับครอบครัว หรือส่วนได้เสียของผู้เยาว์ ซึ่งพอที่จะแยกประเภทคดีครอบครัวที่จะต้องยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอใดๆ ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ดังนี้

๑. คดีที่พิพาทกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ ได้แก่

๑.๑ คดีที่เกี่ยวกับการหมั้น ได้แก่ กรณีผิดสัญญาหมั้น เช่น การฟ้องขอให้คืนของหมั้นและเงินที่มอบให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสหรือกรณีฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นซึ่งร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้น

๑.๒ คดีเกี่ยวกับการเรียกเงินค่าสินสอดคืนโดยอ้างว่ากรณีไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิง

๑.๓ คดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา เช่น ภรรยาฟ้องสามีให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู

๑.๔ คดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทรัพย์สินของสามีภรรยา เช่น ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการสินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำไปแต่เพียงฝ่ายเดียว

๑.๕ คดีเกี่ยวกับความสิ้นสุดแห่งการสมรสและขอแบ่งสินสมรส เช่น ฟ้องขอให้ปฏิบัติตามข้อตกลงท้ายทะเบียนการหย่าหรือฟ้องขอให้เพิกถอนการสมรสโดยอ้างว่าเป็นโมฆียะหรือฟ้องว่าการจดทะเบียนหย่าระหว่างโจทก์จำเลยเกิดขึ้นเพราะโจทก์ถูกจำเลยข่มขู่หรือในกรณีฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายชู้

๑.๖ คดีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดาและบุตร เช่น ฟ้องว่าจำเลยในฐานะบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์และขอให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรหรือกรณีบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของภริยาคนใหม่ของบิดาได้ขัดขวางในการที่โจทก์จะเข้าพบพูดคุยและให้การรักษาบิดา

๒. คดีที่พิพาทกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๑ อันเกี่ยวข้องกับฐานะและความสามารถของบุคคลอันเกี่ยวกับครอบครัวหรือส่วนได้เสียของผู้เยาว์ เช่น ภริยาร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าสามีเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องซึ่งเป็นภริยาเป็นผู้พิทักษ์ หรือกรณีที่พี่สาวยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องซึ่งเป็นพี่สาวเป็นผู้พิทักษ์

๓. คดีซึ่งพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖ อันเกี่ยวข้องกับฐานะและความสามารถของบุคคลอันเกี่ยวกับครอบครัวหรือส่วนได้เสียกับผู้เยาว์

การฟ้องคดีครอบครัว

๑. **คดีมีข้อพิพาท** เช่น คดีฟ้องหย่า คดีแบ่งสินสมรส คดีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร คดีถอนอำนาจปกครอง ต้องทำเป็นคำฟ้องยื่นต่อศาลใดศาลหนึ่ง ดังนี้

๑.๑ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

๑.๒ เยาวชนและครอบครัวที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล

ค่าธรรมเนียมศาล

คดีที่มีค่าขอเรียกจ้างหรือทรัพย์สินจากผู้อื่น โดยจำนวนเงินหรือราคาทรัพย์สินที่เรียกจ้างนั้น ถือเป็นทุนทรัพย์ โจทก์ต้องเสียค่าขึ้นศาลสำหรับคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท ในอัตราร้อยละ ๒ แต่ไม่เกินสองแสนบาท และส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป เสียในอัตราร้อยละ ๐.๑

๒. **คดีไม่มีข้อพิพาท** ได้แก่ คดีที่ต้องใช้สิทธิทางศาลโดยมีคู่ความฝ่ายเดียวคือผู้ร้อง เช่น คดีขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ คดีขอจดทะเบียนรับรองบุตร คดีขอให้สั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถและแต่งตั้งผู้อนุบาลต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลดังต่อไปนี้

๒.๑ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

๒.๒ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล

ค่าธรรมเนียมศาล

ผู้ร้องต้องชำระค่าขึ้นศาลเรื่องละ ๒๐๐ บาท และค่าประกาศหนังสือพิมพ์ ๕๐๐ บาท

ข้อยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

ในการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีครอบครัวเพื่อเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพ ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องชำระค่าขึ้นศาลและค่าค่าธรรมเนียม

การขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

ในคดีแพ่ง คดีครอบครัว หากคู่ความมีฐานะยากจน และไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมศาล ก็สามารถยื่นคำร้องขอยกเว้นการชำระค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือบางส่วนได้ โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญว่า

๑. ต้องยื่นคำร้อง พร้อมคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา คำร้องสอด หรือคำให้การต่อศาล
๒. ศาลอาจไต่สวนพยานเพื่อประกอบการพิจารณาคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ศาลจะอนุญาตให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะเมื่อศาลเชื่อว่า ผู้ร้องไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาล หรือหากผู้ร้องไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจะได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร เมื่อคำนึงถึงสถานะของผู้ร้องและในกรณีที่ผู้ร้องเป็นโจทก์หรือผู้อุทธรณ์หรือฎีกา การฟ้องร้องหรืออุทธรณ์ฎีกาจะต้องมีเหตุผลสมควรด้วย
๓. คำสั่งศาลอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ถือเป็นที่สุด
๔. คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้บางส่วน หรือคำสั่งศาลให้ยกคำร้อง ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ภายในกำหนด ๗ วัน คำสั่งศาลสูงที่สั่งอุทธรณ์นั้นเป็นที่สุด
๕. ในกรณีที่ศาลยกคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลของโจทก์ โจทก์มีหน้าที่นำเงินค่าธรรมเนียมศาล ไปชำระภายในเวลาที่ศาลกำหนดไว้ มิฉะนั้นศาลจะมีคำสั่งไม่รับฟ้อง

เมื่อรู้ตัวว่าถูกฟ้องคดีครอบครัว (คดีแพ่ง) ควรทำอย่างไร

๑. เมื่อถูกฟ้องเป็นจำเลย ควรปรึกษาทนายความและแต่งตั้งทนายความเพื่อว่าความและดำเนินการทางศาลแทน
๒. เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การ จะต้องยื่นคำให้การภายในเวลาตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามคำสั่งศาล มิฉะนั้นจะถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ
๓. การนับระยะเวลายื่นคำให้การ จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่จำเลยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้อง หรือบุคคลอื่นที่อายุเกิน ๒๐ ปี ซึ่งอยู่ทำงานในบ้านหรือที่ทำงานเดียวกับจำเลย รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแทน แต่หากเป็นกรณีส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยด้วยการปิดหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไว้ที่บ้านหรือที่ทำงานของจำเลย หรือประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ การนับระยะเวลาจะเริ่มนับเมื่อพ้น ๑๕ วัน นับแต่วันปิดหรือวันประกาศโฆษณา กล่าวง่ายๆ ก็คือ จำเลยได้เวลาเพิ่มอีก ๑๕ วัน ซึ่งถ้าจำเลยไม่สามารถยื่นคำให้การภายในกำหนดได้ ก็อาจจะยื่นคำร้องขอให้ศาลขยายระยะเวลายื่นคำให้การได้ โดยต้องมีเหตุผลพิเศษอ้างเหตุที่ขอขยายระยะเวลานั้น จากนั้นจึงเป็นดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาต

หมายเหตุ

๑. เมื่อบุคคลใดถูกฟ้องเป็นจำเลย ควรปรึกษาและแต่งตั้งทนายความ
๒. หากวันครบกำหนดยื่นคำให้การตรงกับวันหยุดราชการหรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ สามารถยื่นคำให้การในวันทำการถัดไปได้

การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษา

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจผลคำพิพากษา อาจอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ได้หรือเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจอาจฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เช่น ในคดีแพ่ง ตามปกติจะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้เฉพาะในกรณีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นอุทธรณ์เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท และจะฎีกาได้เฉพาะในกรณีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกาเกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น คู่ความที่ประสงค์จะอุทธรณ์หรือฎีกาต้องยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาล ที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นในชั้นต้นภายใน ๑ เดือนนับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ ในคดีอาญา หากจำเลยถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ จำเลยอาจยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อพัสติเรือนจำภายในกำหนดอายุอุทธรณ์หรือฎีกา เพื่อให้พัสติส่งต่อให้ศาลชั้นต้น หรือให้ทนายความของจำเลยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลแทนตนก็ได้

การขอทุเลาการบังคับคดีหรือวางหลักประกัน

ถ้าจำเลยแพ้คดีในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เมื่อได้ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว จำเลยอาจยื่นคำร้อง ขอทุเลาการบังคับคดีไว้ก่อนได้ แต่ศาลอาจให้จำเลยวางเงินตามคำพิพากษาหรือหาเงิน/หลักประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นมาวางต่อศาลก็ได้